

Πληθικοί Αριθμοί

Θεωρία Τύπων του Martin Löff

Σταύρος Ποτσάκης

ΑΛΜΑ

Φεβρουάριος 2021

Περιεχόμενα

- 1 Προαπαιτούμενα
- 2 0-σύνθλιψη
- 3 Πληθικοί Αριθμοί
- 4 Πράξεις Πληθικών Αριθμών
- 5 Πληθική Ανισότητα
- 6 Θεώρημα Schroeder-Bernstein
- 7 Θεώρημα Cantor

Ορισμός

Η ίνα μιας απεικόνισης $f : A \rightarrow B$ σε ένα σημείο $y : B$ είναι

$$\text{fib}_f(y) := \sum_{x:A} (f(x) = y).$$

Όταν A και B είναι σύνολα και $f : A \rightarrow B$ είναι ισομορφισμός. Στην θεωρία σύνολων, μια συνάρτηση είναι ισομορφισμός όταν είναι 1-1 και επί. Το ίδιο συμβαίνει και στην θεωρία τύπων, αν διατυπώσουμε αυτές τις συνθήκες αναλόγως. Πιο συγκεκριμένα, όταν ασχολούμαστε με τύπους οι οποίοι δεν είναι σύνολα, θα μιλάμε για εμφύτευση αντί για 1-1.

Ορισμός

Έστω $f : A \rightarrow B$.

(i) Λέμε ότι f είναι επί αν για κάθε $b : B$ έχουμε $\|\text{fib}_f(b)\|$.

(ii) Λέμε ότι η f είναι εμφύτευση αν για κάθε $x, y : A$ η συνάρτηση $\text{ap}_f : (x =_A y) \rightarrow (f(x) =_B f(y))$ είναι μια ισοδυναμία.

Φυσικά η έννοια της εμφύτευσης είναι ισοδύναμη με την γνωστή σε όλους έννοια του 1-1, ή οποία αναφέρει ότι:

$$f(x) = f(y) \Rightarrow x = y$$

Γνωρίζοντας την έννοια της απλής πρότασης, τώρα μπορούμε να ορίσουμε τον νόμο της απόκλεισης μέσω στην ομοτοπική θεωρία τύπων:

$$LEM := \prod_{A:\mathcal{U}} (isProp(A) \rightarrow (A + \neg A)).$$

Τώρα θα ορίσουμε το Αξίωμα Επιλογής στην ομοτοπική θεωρία τύπων. Υποθέτουμε έναν τύπο X και οικογένειες τύπων

$$A : X \rightarrow \mathcal{U} \text{ και } P : \prod_{x:X} A(x) \rightarrow \mathcal{U},$$

και επιπλέον ότι

- X είναι ένα σύνολο,
- $A(x)$ είναι ένα σύνολο για όλα τα $x : X$, και
- $P(x,a)$ είναι μια απλή πρόταση για όλα τα $x : X$ και $a : A(x)$.

Το Αξίωμα Επιλογής διαβεβαιώνει ότι κάτω από αυτές τις υποθέσεις,

$$\left(\prod_{x:X} \left\| \sum_{a:A(x)} P(x, a) \right\| \right) \rightarrow \left\| \sum_{g: \prod_{x:X} A(x)} \prod_{x:X} P(x, g(x)) \right\|$$

Φυσικά αυτό είναι μια απευθείας μετάφραση της

$$(\forall(x : X). \exists(a : A(x)). P(x, a)) \Rightarrow (\exists(g : \prod_{x:X} A(x)). \forall(x : X). P(x, g(x))).$$

Ορισμός

Ένας δακτύλιος είναι ένα σύνολο \mathbf{R} με δύο δυαδικές πράξεις $+$ και \cdot οι οποίες ικανοποιούν ιδιότητες ανάλογες αυτές της πρόσθεσης και του πολλαπλασιασμού στους ακεραίους.

Ορισμός

Στην αφηρημένη άλγεβρα, ένας ημιδακτύλιος είναι μια αλγεβρική δομή παρόμοια με ένα δακτύλιο, αλλά χωρίς την απαίτηση ότι κάθε στοιχείο πρέπει να έχει προσθετικό αντίστροφο.

Τώρα θα δούμε ένα λήμμα που προέρχεται από την επαγωγική αρχή της σύνθλιψης (ή (-1)-σύνθλιψη).

Λήμμα 1

Για οποιοδήποτε τύπο A και B , έστω συνάρτηση $f : A \rightarrow B$ τότε παίρνουμε μια συνάρτηση $\|A\| \rightarrow \|B\|$.

Απόδειξη.

Παίρνουμε την σύνθεση της f με την $|\cdot|$ και έχουμε συνάρτηση $A \rightarrow \|B\|$ και από επαγωγή στη σύνθλιψη έχουμε ότι $\|A\| \rightarrow \|B\|$ □

Ορισμός

Ορίζουμε τη 0-σύνθλιψη $|A|_0$ να παράγεται από

- Μία συνάρτηση $|\cdot|_0 : A \rightarrow \|A\|_0$ και
- Για κάθε $x, y : \|A\|_0$ και κάθε $p, q : x = y$, ένα μονοπάτι $p = q$.

Τότε $\|A\|_0$ θα παράγεται ελεύθερα από μια συνάρτηση $A \rightarrow \|A\|_0$ μαζί με τη διαβεβαίωση ότι $\|A\|_0$ είναι ένα σύνολο.

Μια φυσική επαγωγική αρχή για αυτό θα λέει ότι για δοσμένη

- οικογένεια συνόλων $(x : \|A\|_0) C(x)$
- για $a : A$ ένα $c_{|\cdot|_0}(a) : C(|a|_0)$,

ορίζεται μετασχηματισμός $(x : \|A\|_0)t(x) : C(x)$ ούτως ώστε, για οποιοδήποτε $a : A$

$$t(|a|_0) = c_{|\cdot|_0}(a).$$

Λήμμα 2

Για κάθε σύνολο B και κάθε τύπο A , η σύνθεση με $|-|_0 : A \rightarrow \|A\|_0$ καθορίζει μια ισοδυναμία

$$(\|A\|_0 \rightarrow B) \simeq (A \rightarrow B).$$

Απόδειξη.

Η ειδική περίπτωση της επαγωγικής αρχής της 0-σύνθλιψης όταν $(x : \|A\|_0)C(x)$ είναι η σταθερή οικογένεια δίνει μια απεικόνιση από δεξιά στα αριστερά, και η "σύνθεση με $|-|_0$ " συνάρτηση από τα αριστερά στα δεξιά. Η πρώτη είναι δεξιά αντίστροφη της δεύτερης είναι αρκετά εύκολο ναδειχθεί. Για να δείξουμε ότι είναι και αριστερή αντίστροφη, έστω $h : \|A\|_0 \rightarrow B$, και ορίζουμε $h' : \|A\|_0 \rightarrow B$ εφαρμόζοντας επαγωγή στη σύνθλιψη στην σύνθεση $a \mapsto h(|a|_0)$. Άρα $h(|a|_0) = h'(|a|_0)$.

Επιπλέον, αφού B είναι ένα σύνολο, για κάθε $x : \|A\|_0$ ο τύπος $h(x) = h'(x)$ είναι μια απλή πρόταση, και συνεπώς επίσης ένα σύνολο. Άρα, από επαγωγή στην 0-σύνθλιψη, η παρατήρηση ότι $h(|a|_0) = h'(|a|_0)$ για κάθε $a:A$ υπονοεί ότι $h(x) = h'(x)$ για κάθε $x : \|A\|_0$, και συνεπώς $h = h'$. □

Πληθικοί Αριθμοί

Ο τύπος των πληθικών αριθμών είναι η 0-σύνθλιψη του τύπου **Set**

$$\mathbf{Card} := \|\mathbf{Set}\|_0$$

όπου $\mathbf{Set}_U = \{ A \in U \mid \text{IsSET}(A) \}$.

Άρα, ένας πληθικός αριθμός, ή πληθικός, είναι ένα μέλος του $\mathbf{Card} := \|\mathbf{Set}\|_0$. Τεχνικά, φυσικά, υπάρχει ξεχωριστός τύπος \mathbf{Card}_U συνδεδεμένος με κάθε σύμπαν U .

Ως συνήθως για σύνθλιψη, αν A είναι ένα σύνολο, τότε $|A|_0$ συμβολίζει την εικόνα του ως προς την κανονική προβολή $\mathbf{Set} \rightarrow \|\mathbf{Set}\|_0 := \mathbf{Card}$, θα λέμε $|A|_0$ τον πληθάριθμο του A . Από ορισμό, \mathbf{Card} είναι σύνολο, ενώ \mathbf{Set} δεν είναι σύνολο, αφού αν ήταν τότε κάθε μονοπάτι $p : X = X$, όπου X είναι σύνολο, θα ήταν τετριμμένο. Από **univalence**, κάθε συνάρτηση $f : X \rightarrow X$ θα ήταν ιση με την ταυτοτική του X . Αυτό δεν συμβαίνει, όπως π.χ. με την $\mathbf{neg} : \mathbf{2} \rightarrow \mathbf{2}$ που στέλνει το 1 στο 0 και το 0 στο 1. Επίσης κληρονομεί τη δομή του ημιδακτυλίου από το **Set**.

Ορισμός

Η πράξη της πληθικής πρόσθεσης

$$(- + -) : \mathit{Card} \rightarrow \mathit{Card} \rightarrow \mathit{Card}$$

ορίζεται από επαγωγή στη σύνθλιψη

$$|A|_0 + |B|_0 := |A + B|_0$$

Απόδειξη.

Αφού $\mathbf{Card} \rightarrow \mathbf{Card}$ είναι ένα σύνολο, για να ορίσεις $(\alpha + -) : \mathbf{Card} \rightarrow \mathbf{Card}$ για όλα τα $\alpha : \mathbf{Card}$, από επαγωγή αρκεί να υποθέσουμε ότι α είναι $|A|_0$ για κάποιο $A : \mathbf{Set}$. Τώρα θέλουμε να ορίσουμε $(|A|_0 + -) : \mathbf{Card} \rightarrow \mathbf{Card}$, δηλαδή θέλουμε να ορίσουμε $|A|_0 + \beta : \mathbf{Card}$ για όλα τα $\beta : \mathbf{Card}$. Ωστόσο, αφού \mathbf{Card} είναι σύνολο, από επαγωγή αρκεί να υποθέσουμε ότι β είναι $|B|_0$ για κάποιο $B : \mathbf{Set}$. Αλλά τώρα μπορούμε να ορίσουμε $|A|_0 + |B|_0$ να είναι $|A + B|_0$. □

Ορισμός

Η πράξη του πληθικού πολλαπλασιασμού

$$(- \cdot -) : \mathit{Card} \rightarrow \mathit{Card} \rightarrow \mathit{Card}$$

ορίζεται από επαγωγή στη σύνθλιψη

$$|A|_0 \cdot |B|_0 := |A \times B|_0$$

Λήμμα 3

Card είναι ένας αντιμεταθετικός ημιδακτύλιος, δηλαδή για α, β, γ : **Card** έχουμε τα ακόλουθα

$$(\alpha + \beta) + \gamma = \alpha + (\beta + \gamma)$$

$$\alpha + 0 = \alpha$$

$$\alpha + \beta = \beta + \alpha$$

$$(\alpha \cdot \beta) \cdot \gamma = \alpha \cdot (\beta \cdot \gamma)$$

$$\alpha \cdot 1 = \alpha$$

$$\alpha \cdot \beta = \beta \cdot \alpha$$

$$\alpha \cdot (\beta + \gamma) = \alpha \cdot \beta + \alpha \cdot \gamma$$

όπου $0 := |0|_0$ και $1 := |1|_0$.

Απόδειξη.

Θα αποδείξουμε την αντιμεταθετικότητα του πολλαπλασιασμού, $\alpha \cdot \beta = \beta \cdot \alpha$, τα υπόλοιπα αποδεικνύονται αναλόγως. Αφού **Card** είναι σύνολο, ο τύπος $\alpha \cdot \beta = \beta \cdot \alpha$ είναι μια απλή πρόταση, και πιο συγκεκριμένα ένα σύνολο. Άρα από επαγωγή αρκεί να υποθέσουμε ότι α και β είναι της μορφής $|A|_0$ και $|B|_0$ αντίστοιχα, για καποια $A, B: \text{Set}$. Τώρα $|A|_0 \cdot |B|_0 = |A \times B|_0$ και $|B|_0 \cdot |A|_0 = |B \times A|_0$, άρα αρκεί να δείξουμε ότι $A \times B = B \times A$. Τελικά, από **univalence**, αρκεί να δείξουμε μια ισοδυναμία $A \times B \simeq B \times A$. Αλλά αυτό είναι εύκολο:

$$(a, b) \mapsto (b, a)$$

και το προφανές αντίστροφό του. □

Ορισμός

Η πράξη του εκθετικού επίσης ορίζεται από επαγωγή στη σύνθλιψη

$$|A|_0^{|B|_0} := |B \rightarrow A|_0$$

Λήμμα 4

Για $\alpha, \beta, \gamma: \text{Card}$ έχουμε τα ακόλουθα

$$\alpha^0 = 1, 1^\alpha = 1, \alpha^1 = \alpha$$

$$\alpha^{\beta+\gamma} = \alpha^\beta \cdot \alpha^\gamma$$

$$\alpha^{\beta \cdot \gamma} = (\alpha^\beta)^\gamma$$

$$(\alpha \cdot \beta)^\gamma = \alpha^\gamma \cdot \beta^\gamma$$

όπου $0 := |0|_0$ και $1 := |1|_0$.

Απόδειξη.

Θα αποδείξουμε την τελευταία σχέση του λήμματος, $(\alpha \cdot \beta)^\gamma = \alpha^\gamma \cdot \beta^\gamma$, τα υπόλοιπα αποδεικνύονται αναλόγως. Αφού **Card** είναι σύνολο, ο τύπος $(\alpha \cdot \beta)^\gamma = \alpha^\gamma \cdot \beta^\gamma$ είναι μια απλή πρόταση, και πιο συγκεκριμένα ένα σύνολο. Άρα από επαγωγή αρκεί να υποθέσουμε ότι α , β και γ είναι της μορφής $|A|_0$, $|B|_0$ και $|\Gamma|_0$ αντίστοιχα, για καποια A, B και $\Gamma : \mathbf{Set}$. Τώρα $(|A|_0 \times |B|_0)^{|\Gamma|_0} = |\Gamma \rightarrow (A \times B)|_0$ & $|A|_0^{|\Gamma|_0} \cdot |B|_0^{|\Gamma|_0} = |(\Gamma \rightarrow A) \times (\Gamma \rightarrow B)|_0$, άρα αρκεί να δείξουμε ότι $\Gamma \rightarrow (A \times B) = (\Gamma \rightarrow A) \times (\Gamma \rightarrow B)$. Τελικά, από **univalence**, αρκεί να δείξουμε μια ισοδυναμία $\Gamma \rightarrow (A \times B) \simeq (\Gamma \rightarrow A) \times (\Gamma \rightarrow B)$. Θεωρούμε τις προβολές $\pi_1 : A \times B \rightarrow A$ και $\pi_2 : A \times B \rightarrow B$ με $\pi_1(\alpha, \beta) = \alpha$ και $\pi_2(\alpha, \beta) = \beta$. Ορίζουμε $H : \Gamma \rightarrow (A \times B) \rightarrow (\Gamma \rightarrow A) \times (\Gamma \rightarrow B)$ με $f \mapsto H(f) = (\pi_1 \circ f, \pi_2 \circ f)$ και την αντιστροφή του $K(f_1, f_2)(x) = (f_1(x), f_2(x))$, όπου $f_1 : \Gamma \rightarrow A$ και $f_2 : \Gamma \rightarrow B$, και έχουμε το ζητούμενο. □

Ορισμός

Η σχέση της πληθικής ανισότητας

$$(- \leq -) : \mathit{Card} \rightarrow \mathit{Card} \rightarrow \mathit{Prop}$$

ορίζεται με επαγωγή στη σύνθλιψη

$$|A|_0 \leq |B|_0 := \|\mathit{inj}(A, B)\|$$

όπου $\mathit{inj}(A, B)$ είναι ο τύπος των 1-1 συναρτήσεων από το A στο B.

Με άλλα λόγια, $|A|_0 \leq |B|_0$ σημαίνει ότι υπάρχει απλώς μια 1-1 συνάρτηση από το A στο B.

Λήμμα 5

Η πληθικη ανισότητα είναι **preorder**, δηλαδή για $\alpha, \beta: \text{Card}$ έχουμε

$$\alpha \leq \alpha$$

$$(\alpha \leq \beta) \rightarrow (\beta \leq \gamma) \rightarrow (\alpha \leq \gamma)$$

Απόδειξη.

Οπώς πριν, με επαγωγή στη σύνθλιψη. Για παράδειγμα, αφού $(\alpha \leq \beta) \rightarrow (\beta \leq \gamma) \rightarrow (\alpha \leq \gamma)$ είναι απλή πρόταση, από επαγωγή στη 0-σύνθλιψη υποθέτουμε ότι α, β και γ είναι της μορφής $|A|_0, |B|_0$ και $|\Gamma|_0$ αντίστοιχα. Τώρα αφού $|A|_0 \leq |\Gamma|_0$ είναι απλή πρόταση, από επαγωγή στη (-1)-σύνθλιψη υποθέτουμε δοσμένες 1-1 συναρτήσεις $f: \mathbf{A} \rightarrow \mathbf{B}$ και $g: \mathbf{B} \rightarrow \mathbf{\Gamma}$. Αλλά τότε $g \circ f$ είναι μια 1-1 συνάρτηση από το \mathbf{A} στο $\mathbf{\Gamma}$ άρα $|A|_0 \leq |\Gamma|_0$ ισχύει.

Η αντανακλαστικότητα αποδεικνύεται ακόμα πιο εύκολα. □

Λήμμα 6

Θεωρούμε τις ακόλουθες δηλώσεις:

- (i) Υπάρχει μια 1-1 συνάρτηση από το A στο B .
- (ii) Υπάρχει μια επί συνάρτηση από το B στο A .

Τότε, υποθέτοντας απόκλειση μέσου:

- Δοσμένου $a_0 \in A$, έχουμε (i) \rightarrow (ii)
- ▶ Άρα, αν A είναι απλά κατοικημένος, έχουμε (i) \rightarrow απλά (ii)
- ◆ Υποθέτοντας το Αξίωμα Επιλογής, έχουμε (ii) \rightarrow απλά (i)

Απόδειξη.

- Αν $f : A \rightarrow B$ είναι 1-1, ορίζουμε $g : B \rightarrow A$ στο $b:B$ ως εξής. Αφού η f είναι 1-1, η ίσα της f στο b είναι απλή πρόταση. Άρα, από απόκλειση μέσου, είτε υπάρχει ένα $a : A$ με $f(a) = b$, ή όχι. Στην πρώτη περίπτωση, ορίζουμε $g(b) := a$, διαφορετικά έστω $g(b) = a_0$. Τότε για κάθε $a : A$ έχουμε $a = g(f(a))$, άρα η g είναι επί.
- ▶ Άπο ■ έχουμε ότι $A \rightarrow [(i) \rightarrow (ii)]$ και αυτό γνωρίζουμε ότι είναι ισοδύναμο με $(i) \rightarrow [A \rightarrow (ii)]$. Για το $A \rightarrow (ii)$ από Λήμμα 1 παίρνουμε $\|A\| \rightarrow \|(ii)\|$ και από τα παραπάνω παίρνουμε ότι

$$[(i) \rightarrow \|A\| \rightarrow \|(ii)\|] \leftrightarrow [\|A\| \rightarrow (i) \rightarrow \|(ii)\|].$$

- ◆ Αν $g : B \rightarrow A$ είναι επί, τότε από το Αξίωμα Επιλογής, υπάρχει απλά μια συνάρτηση $f : A \rightarrow B$ με $g(f(a)) = a$ για όλα τα a . Άρα η f πρέπει να είναι 1-1.

Θεώρημα Schroeder-Bernstein

Θεώρημα Schroeder-Bernstein

Υποθέτουμε απόκλειση μέσου, για σύνολα A και B έχουμε:

$$\text{inj}(A, B) \rightarrow \text{inj}(B, A) \rightarrow A \cong B$$

Όρίζουμε $\{x : A \mid P(x)\} \equiv \sum (x : A)P(x)$, όπου A είναι σύνολο και $(x : A)P(x)$ είναι οικογένεια απλών προτάσεων. Επίσης $\{x : A \mid P(x)\}$ είναι σύνολο αφού A είναι και λόγω του ότι η συνάρτηση $\text{pr}_1 : \{x : A \mid P(x)\} \rightarrow A$ είναι 1-1 έχουμε ότι το $\{x : A \mid P(x)\}$ είναι υποσύνολο του A . Στη συνέχεια ορίζουμε $\{x : A \mid P(x)\}^c := \{x : A \mid \neg P(x)\}$, το οποίο λόγω παρούσας του LEM είναι συμπλήρωμα του $\{x : A \mid P(x)\}$, δηλαδή $\{x : A \mid P(x)\} + \{x : A \mid \neg P(x)\} \equiv A$.

Παρατήρηση

Εκτός από τα παραπάνω η απόδειξη αυτού του θεωρήματος κατά τα άλλα είναι η ίδια με την συνολοθεωρητική εκδοχή του θεωρήματος.

Θεώρημα Schroeder-Bernstein

Πόρισμα

Υποθέτοντας απόκλειση μέσου, η πληθική ανισότητα είναι μερική διάταξη, δηλαδή για $\alpha, \beta: \text{Card}$ έχουμε

$$(\alpha \leq \beta) \rightarrow (\beta \leq \alpha) \rightarrow (\alpha = \beta)$$

Απόδειξη.

Αφού $(\alpha = \beta)$ είναι απλή πρόταση, από επαγωγή στη σύνθλιψη υποθέτουμε ότι α και β είναι $|A|_0$ και $|B|_0$ αντίστοιχα, και τότε έχουμε 1-1 συναρτήσεις $f: A \rightarrow B$ και $g: B \rightarrow A$. Αλλά τότε το Θεώρημα Schroeder-Bernstein δίνει ισομορφισμό $A \simeq B$, άρα μια ισότητα $|A|_0 = |B|_0$. □

Θεώρημα Cantor

Τέλος, μπορούμε να αναπαράγουμε το Θεώρημα του Cantor, δείχνοντας ότι για κάθε πληθάνριθμο υπάρχει ένας μεγαλύτερος του.

Θεώρημα Cantor

Για $A:\mathbf{Set}$, δεν υπάρχει συνάρτηση επί $A \rightarrow (A \rightarrow \mathbf{2})$.

Απόδειξη.

Υποθέτουμε ότι $f : A \rightarrow (A \rightarrow \mathbf{2})$ είναι τέτοια συνάρτηση, και ορίζουμε $g : A \rightarrow \mathbf{2}$ με $g(a) := \neg f(a)(a)$. Αφού η f είναι επί τότε υπάρχει $a_0 : A$ τέτοιο ώστε $g=f(a_0)$, τότε $g(a_0)=f(a_0)(a_0)$ αλλά $g(a_0)=\neg f(a_0)(a_0)$, άτοπο. Άρα η f δεν είναι επί. □

Πόρισμα

Υποθέτουμε απόκλειση μέσου, για οποιονδήποτε α :Card υπάρχει πληθάρικτος β τέτοιος ώστε $\alpha \leq \beta$ και $\alpha \neq \beta$.

Θεώρημα Cantor

Απόδειξη.

Έστω $\beta = 2^\alpha$. Τώρα θέλουμε να δείξουμε μια απλή πρόταση, έτσι από επαγωγή υποθέτουμε α να είναι $|A|_0$, οπότε $\beta := |A \rightarrow 2|_0$.

Χρησιμοποιώντας απόκλειση μέσου, έχουμε μια συνάρτηση $f : A \rightarrow (A \rightarrow 2)$ η οποία ορίζεται από

$$f(a)(a') \equiv \begin{cases} 1_2 & , a = a' \\ 0_2 & , a \neq a' \end{cases} .$$

Αν $f(a)=f(a')$, τότε $f(a')(a)=f(a)(a)=1_2$, άρα $a=a'$, συνεπώς f είναι 1-1. Άρα

$$\alpha = |A|_0 \leq |A \rightarrow 2|_0 := 2^\alpha.$$

Από την άλλη, αν $2^\alpha \leq \alpha$ τότε θα έχουμε 1-1 συνάρτηση $(A \rightarrow 2) \rightarrow A$. Από Λήμμα 6, αφού έχουμε (λχ. 0_2): $A \rightarrow 2$ και απόκλειση μέσου, θα υπάρχει μια επί $A \rightarrow (A \rightarrow 2)$, άτοπο από Θεώρημα Cantor. □

Ευχαριστώ για την προσοχή σας!